

Posudek na magisterskou práci Kláry Míčkové ‚Responding to the Holocaust: The Survivor’s Complex In Reality And In Fiction‘

Klára Míčková ve své magisterské práci usiluje o propojení literární analýzy dvou beletristických děl zabývajících se přeživšími holocaustu a výsledky psychologického výzkumu o důsledcích nacistického pronásledování na přeživší.

Autorka v první části své práce popisuje psychologické důsledky holocaustu na přeživší a na základě literatury definuje tzv. „komplex přeživšího“ (survivor’s complex), jehož součástí jsou například trvalé pocity viny z přežití (narozdíl od dalších členů rodiny), úzkost, strach z opakování holocaustu či pocity odcizení poválečnému světu a společnosti. Míčková také obšírně popisuje neporozumění, s nímž se přeživší setkávali, a pocity nemožnosti sdělit zkušenost koncentračních táborů. Správně poukazuje na to, že bezprostředně po druhé světové válce ti z přeživších, kteří chtěli svou zkušenost sdílet s ostatními, naráželi často na zeď nezájmu.

Míčková tak představuje přeživší holocaustu jako osobnosti s charakteristickými vlastnostmi, které vznikly jako důsledek pronásledování a které je oddělují od zbytku společnosti. Tyto vlastnosti pak sleduje na hlavních postavách dvou románů, *Rosa* od Cynhie Ozick a *Mr. Sammler’s Planet* Saula Bellowa, přičemž její popis přesvědčivě ukazuje, že způsob, kterým oba autoři líčí chování svých postav koresponduje s výše popsány psychologickými důsledky. Kapitola II.2, v níž Míčková rozebírá chování Artura Sammlera a Rosy Lublin je klíčovou součástí předložené práce a podle mého názoru patří k jejím nejzdařilejším a nejsilnějším částem. V této souvislosti by se bezpochyby bylo možné tázat, odkud pocházel onen psychologický vhléd obou autorů do duší přeživších, lze-li o něčem takovém hovořit. Zde by podle mého názoru bylo vhodné nespokojit se s pouhou definicí „amerických židovských autorů“, či s konstatováním židovství obou autorů, ale detailněji rozebrat jejich rodinné a společenské zázemí. Samostatnou otázkou by pak bylo, zda Ozick a Bellow čerpali svou inspiraci z osobní zkušenosti s přeživšími, či například z některých psychologických studií o důsledcích holocaustu a pobytu v koncentračních táborech.

Práce je logicky vystavěna, chybí jí však úvod a především je škoda, že autorka upustila (ať již v kapitole o chování obou literárních postav či v závěru) od explicitního srovnání psychologického výzkumu o přeživších s analýzou literárních postav (byť se snaží tyto části propojit prostřednictvím poznámek pod čarou). Čtenář si tak sám musí srovnat závěry první a druhé části práce, podle nichž chování Rosy a pana Sammlera odpovídá „komplexu přeživšího“ popsanému v první polovině práce. Skutečnost, že autorka upustila od zařazení vlastních rozhovorů s přeživšími, považuji naopak spíše za klad, neboť jejich smysluplná analýza by si vyžádala mnohem rozsáhlejší a reprezentativnější počet rozhovorů a využití metod orální historie, přičemž oboje přesahuje možnosti magisterské práce věnované literatuře.

Vyvstává jistě otázka, nakolik je americká literatura o holocaustu (resp. americká židovská literatura o holocaustu) specifická a nakolik by ji bylo možné srovnat s beletrií, která vznikala v zemích, na jejichž území se holocaust odehrával. Autorka správně poukazuje na skutečnost, že americká židovská literatura je do velké míry spojena s tématem imigrace a problematikou integrace židovských přistěhovalců a uprchlíků do americké společnosti. Otázkou je, zda toto zaměření ovlivňuje též charakteristiky literárních hrdinů – přeživších holocaustu.

Z hlediska historika by pak bylo vhodné zasadit některé části práce do širšího kontextu. Diskusi o vztahu amerických židovských autorů k židovství by jistě pomohla analýza hlavních směrů židovské integrace do moderní společnosti. Zdá se totiž, že autorka klade přílišný důraz na jednotu židovského společenství a ignoruje názorové rozdíly v rámci židovské mešiny. V práci mi také chybělo využití některých prací o připomínání holocaustu, a to především (kritické, ale užitečné) studie Petera Novicka *The Holocaust in American Life*.

V první části práce je možné vysledovat také občasnou tendenci k přílišnému zobecňování a zjednodušování komplexních jevů (to se týká například síly a vlivu antisemitismu v poválečných západních společnostech). Objevují se zde také některé historické nepřesnosti: by bylo například možné kritizovat opomíjení kultury a literatury v ghettech a koncentračních táborech, či drobné faktické chyby (druhá vlna moderních pogromů v carském Rusku například nezačala v roce 1904, ale již 1903). Také po stránce terminologické by bylo možné práci zpřesnit: konec druhé světové války lze například jen stěží nazývat „armistice“ (příměří).

Přes některé kritické výhrady uvedené výše se domnívám, že se jedná o solidně připravenou magisterskou práci, založenou nejen na studiu primárních textů, ale také značného množství sekundární literatury. Ocenit je třeba především snahu o mezioborový přístup a skutečnost, že se autorka neomezuje výhradně na literární analýzu. Z těchto důvodů doporučuji magisterskou práci Kláry Míčkové připustit k obhajobě a kloním se ke známce výborně.

Michal Frankl